

**В.Ф. Загурська-Антонок, к.політ.н., доц.
С.З. Мошенський, д.е.н., професор**
Житомирський державний технологічний університет

Механізми державного регулювання у сфері трудової міграції сучасної України

У статті здійснюється аналіз складного процесу, який перебуває на етапі динамічного зростання не тільки в Україні, але й у всьому світі, - трудової міграції. Еволюція соціально-економічних відносин наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. зумовлює суттєву активізацію міграційних процесів в усьому світі. За різними оцінками на сучасному етапі розвитку понад 3% населення земної кулі проживає за межами країни свого походження, включаючи близько 12 млн. біженців та офіційно визнаних шукачів притулку.

Участь України в світових міграційних процесах є надзвичайно активною. Відомо, що українська держава є одним з найбільших донорів трудової міграції в сучасному світі та країною транзиту, через яку проходять більше 10 маршрутів міграції. Світова практика засвідчує важливість посилення ролі державного управління міграційними процесами в сучасних розвинених країнах, та використання даного досвіду в Україні, що обумовлено необхідністю якнайшвидшого вирішення глобальних проблем, пов'язаних з некерованістю міграційними процесами.

Ключові слова: державне регулювання; людський капітал; міграційна політика; міграційні процеси; регулювання міжнародної міграції; робоча сила; трудова міграція; трудові ресурси.

Постановка проблеми. В умовах посилення глобалізаційних процесів спостерігається інтенсивна активізація міграції робочої сили, істотну частку якої складає трудова міграція. За таких умов пошук оптимальних підходів до керування явищем трудової міграції з метою забезпечення соціально-економічних переваг від участі країн у міграційних процесах є надзвичайно актуальним. Міграційна політика суттєво впливає на стан трудового потенціалу і є складовою загальної державної політики регулювання та виділяється як самостійний елемент не лише з метою конкретизації заходів регулювання руху населення. Без глибокого аналізу та з'ясування причинно-наслідкових зв'язків і механізму міграційних процесів, удосконалити державне управління ними практично неможливо. Практика регулювання міграційного руху населення в межах України та за її межами вимагає нового бачення становища людини у сфері зайнятості, що пов'язано з конкуренцією, свободою і добровільністю вибору сфери суспільно-корисної діяльності та зміною місця проживання і праці, зокрема із виїздом за кордон. Широкомасштабна еміграція населення найактивнішого репродуктивного віку негативно впливає на шлюбіст і народжуваність, що, в свою чергу, відбивається на відтворенні населення країни в цілому, а також її трудового потенціалу. Ось чому вкрай необхідними є вироблення і реалізація пріоритетних механізмів державного регулювання у сфері трудової міграції сучасної України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Складній проблемі міжнародної трудової міграції, зокрема, дослідженню динаміки та структурних характеристик участі України у сучасних міграційних процесах, присвячені праці таких провідних вітчизняних дослідників, як В. Брича [3], М. Бублія [4], І. Лапшиної [9], питанням розробки міграційної політики України займаються О. Малиновська [10], О. Мельниченко [11], О. Поліщук [13], О. Суярова [22] та інші.

Формулювання цілей статті. Основною метою даної статті є аналіз пріоритетних механізмів державного регулювання у сфері трудової міграції сучасної України, спираючись на сучасний світовий досвід. А також надзвичайно важливим є окреслення поняття «механізмів регулювання міжнародної трудової міграції».

Викладення основного матеріалу. Складні міграційні процеси, особливо трудова міграція, яка охопила весь світ, вкрай негативно впливає на демографічний розвиток сучасної України. Особливу загрозу неконтрольовані міграційні процеси спричиняють на участь у міжнародному поділі праці, на залучення до європейських та світових ринків, соціальну та національну безпеку. Тим більше, що сьогодні основним стратегічним завданням для України є збереження державного суверенітету, територіальної цілісності та інтеграції до європейського економічного та міграційного простору, забезпеченні наблизених до світових стандартів якості та тривалості життя, реалізації прав і свобод громадян [3, с. 28]. Тому аналіз та врахування сучасних міграційних тенденцій у нашій державі, в контексті участі України в європейському та світовому міграційному просторі, розглядається як один із важливих чинників формування державної політики. Питання щодо вироблення механізмів державного регулювання міграційних процесів, особливо трудової міграції, є основою у гарантуванні національної безпеки України. Нині особливо вирізняється проблема перебування в регіонах України значної кількості

вимушених переселенців у зв'язку з анексією Російською Федерацією Криму, зовнішньою воєнною агресією Росії на Донбасі та збройними конфліктами, які тривають у Донецькій і Луганській областях.

Характерною особливістю нинішнього міграційного процесу в Україні є тенденція до значного збільшення обсягів міжрегіональних міграцій, а також інтенсивних міждержавних міграційних переміщень населення. Понад 2 млн. вимушених переселенців з Донбасу, починаючи з 2014 р., є одними з найбільших міграційних переселень на території Європи на початку XXI століття. Також криза міграції особливо загострилась нині у зв'язку з масовими міграційними потоками біженців та економічних мігрантів, викликаних війною, етнічними особливостями та низьким рівнем економічного і соціального розвитку з країн Північної Африки та Близького Сходу (Сирії, Лівії, Алжиру та ін.) до розвинених країн Європи, що створює регіонально-континентальну проблему та визначає необхідність як організаційного, так і нормативно-правового врегулювання [13].

Як відомо, до основних причин зовнішніх міграцій населення належать: 1) збройні конфлікти; 2) переслідування за етнічною ознакою; 3) порушення прав людини; 4) економічні труднощі; 5) екологічні катастрофи; 6) неспроможність урядів налагодити гідний рівень життя [18].

Тому міграція як соціальний феномен та суспільне явище потребує регулювання з боку державних структур, інакше вона трансформується в некеровану соціальну систему. Загальновідомо, що міграційна система, яка стихійно народжується і розвивається, може набути небажаних стабільних параметрів і тенденцій, конкретного змісту та певної спрямованості, які призводять до негативних наслідків [11]. Україна за роки державної незалежності через депопуляційні процеси втратила понад 6,5 млн. осіб, а внаслідок зовнішніх міграційних переміщень населення втрати склали від 3 млн. до 4 млн. населення, насамперед через трудову міграцію [10].

За дослідженнями Міжнародної організації з міграції, кожен другий молодий українець віком від 20 до 35 років виявляє бажання емігрувати з України. Найбільшу кількість мігрантів з України становлять особи з повною середньою та середньою спеціальною освітою (48 %), тобто випускники середніх загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв, училищ, технікумів та коледжів, люди з базовою вищою освітою (24 %) – випускники вищих навчальних закладів з освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», а також особи з повною вищою освітою (20 %), тобто випускники вищих навчальних закладів з освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст» і «магістр» [13].

На глобальному рівні загострюється конкуренція за висококваліфіковані людські ресурси, що зумовлює посилення загроз для економічної безпеки держав із транзитивною економікою, які недостатньо захищають свій інтелектуальний капітал. За роки державної незалежності активізувалися загрози, пов'язані з деструктивними тенденціями інтелектуального розвитку України, внаслідок активізації міграційних потоків. Окремі дослідники та службовці вважають, що в сучасних умовах базис інтелектуальної безпеки держави слід розглядати ширше, ніж лише «науковий і освітній потенціал суспільства, господарюючого суб'єкта, індивідуума», оскільки треба відокремити вроджену і набуту компоненти інтелекту [9, с. 155]. Навіть у звіті з глобальної конкурентоспроможності країн та регіонів за 2013–2014 рр. показник «втеча мізків» замінено показником «здатність країни утримувати таланти» (Україна посідає 140 позицію зі 148 країн); додано показник «здатність країни приваблювати таланти» (Україна посідає 136 позицію зі 148 країн) [22, с. 235]. Адже для талановитого працівника мотивацією еміграції є не лише вищий рівень зарплат та соціальних стандартів. Однією з найвагоміших причин еміграції талановитої молоді є обмеженість можливостей, або навіть і неможливість реалізувати свої здібності на батьківщині. Стабільна еміграція творчої молоді на рівні вищих навчальних закладів і навіть середніх шкіл сьогодні зумовлює системні загрози щодо можливості забезпечення соціально-економічного розвитку вже на сучасному етапі, і, особливо, у найближчому майбутньому. Це потребує невідкладних заходів гарантування збереження інтелектуального потенціалу економічної безпеки України.

Основними проблемами міграційної сфери за сучасних умов є також економічна криза та її негативні соціально-економічні наслідки; зростання соціального напруження в родинах; втрата трудового та людського потенціалу, що обумовлені структурою міграційних потоків; поширення нелегальної трудової міграції; недосконалість інформаційного забезпечення міграційної політики [3, с. 29].

Особливою проблемою є нелегальна зовнішня трудова міграція з України. Зарубіжним роботодавцям вигідно мати справу з нелегальними трудовими мігрантами, бо особи, які прибули в країну з метою заробітку на незаконних підставах, не мають юридичного та соціального захисту. Більше того, вони змушені погоджуватись на будь-яку роботу – сезонну, важку і небезпечну, тарифні ставки, що встановлюються їм, є значно нижчими, ніж ставки громадян своєї країни. Такого тимчасового працівника закордонний роботодавець може звільнити без попередження, оскільки трудовий мігрант не може оскаржити це рішення, бо порушує законодавство країни, де тимчасово перебуває. Ці негативні процеси безпосередньо пов'язані із функціонуванням транскордонних злочинних угруповань, що отримують надприбутки, завдяки торгівлі людьми і залучаючи нелегальних мігрантів до примусової праці. Тим більше, що недосконале організаційно-правове, інформаційне, матеріально-технічне забезпечення функціонування механізмів державного управління міграційними процесами в Україні

призводить до використання переважно нелегальних способів перетину українського кордону як самими українцями, так і громадянами інших країн – тобто до переважання некерованих державою (і навіть нелегальних) міграційних процесів. Останні дослідження підтверджують: Україна сприймається як джерело постачання «живого товару» для міжнародної работоргівлі, «буферна зона утримування нелегалів» з Південно-Східної Азії, що формує її відповідний імідж на міжнародній арені [24]. Тому особливе занепокоєння викликає той факт, що досвід розвинених держав у формуванні механізмів державного управління міграційними процесами є переважно досвідом акцепторів міграційних потоків і не може повноцінно використовуватися Україною.

Таким чином, ця проблема потребує нагального розв'язання. Україна, як передбачено частиною третьою статті 25 Конституції України, гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за її межами. Така сама норма міститься у статті 8 Закону України «Про громадянство України» [1, с. 37]. Вона спрямована на законодавче забезпечення реалізації зазначеного конституційного положення. Також у Законі України «Про основи національної безпеки України» до основних реальних та потенційних загроз національній безпеці України віднесені нелегальна міграція (у воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону України) і вплив учених, фахівців, кваліфікованої робочої сили за межі України (у соціальній та гуманітарній сферах). Нелегальна міграція з України до загроз національній безпеці не включена, загрозу національній безпеці з боку нелегальної трудової міграції з України органи державної влади та управління як центральні, так і на місцях недооцінюють [20].

Структура правового врегулювання трудової міграції, ускладненої іноземним елементом, передбачає: міжнародні угоди у сфері трудової міграції; національне законодавство; правові акти волевиявлення учасників правовідносин, пов'язані з трудовою міграцією. Аналіз двосторонніх угод України з державами про взаємне працевлаштування та соціальний захист засвідчує широку географію легального працевлаштування українських громадян [15].

Тому Україна, спираючись на досвід та практику високорозвинених країн щодо захисту національних інтересів, має також застосовувати найрізноманітніші види державно-адміністративного регулювання та контролю за зовнішніми трудовими міграційними переміщеннями та міграційною мобільністю населення. Регулювання міграційних процесів на макрорівні має стати вагомим складовою соціально-економічної політики держави. Завдання щодо управління міграцією, особливо її зовнішніми формами, полягає не в тому, щоб зводити бар'єри шляхом впровадження системи адміністративно-обмежувальних заходів, які не дадуть можливості мігрантам потрапляти до розвинутих країн, а в тому, як на основі дотримання прав людини та гуманних принципів управляти міграційними потоками населення, зокрема, постійних переселенців та трудових мігрантів, з врахуванням інтересів донорів і реципієнтів. Тобто регулювання міграційних процесів полягає не в тому, щоб обмежити свободу вибору, а в тому, щоб допомогти вирішити цю проблему в кожному конкретному випадку в рамках, доцільних для суспільства і бажаних для індивіда.

Заходи щодо державного регулювання міграційної політики ґрунтуються на тому, щоб, спираючись на наявні науково-технічні та організаційно-фінансові засоби, досягнути упорядкування міграційного простору і взяти під дієвий державний контроль ті міграційні процеси, що у ньому відбуваються [1, с. 49].

Тому серед основних завдань і заходів у сучасних умовах є такі:

- 1) скорочення масштабів нелегальної трудової міграції за межі країни;
- 2) забезпечення соціальної захищеності українських трудових мігрантів за кордоном;
- 3) забезпечення зворотності зовнішніх трудових поїздок;
- 4) якнайширше залучення коштів від закордонної трудової міграції в економіку України;
- 5) запобігання зниженню кваліфікації високоосвічених спеціалістів, внаслідок виконання ними за кордоном низькокваліфікованих робіт;
- 6) недопущення нелегальної міграції, передусім – транзиту нелегальних мігрантів через територію України;
- 7) сприяння поверненню в Україну етнічних українців та представників раніше депортованих народів.

Сьогодні особливою актуальністю вирізняються проблеми щодо здійснення заходів з облаштування та працевлаштування вимушених переселенців з анексованого Криму, Донецької та Луганської областей, охоплених війною, підтримки українців, що проживають у країнах пострадянського простору, Балтії та далекого зарубіжжя, врегулювання статусу кримськотатарського народу, співпраці з міжнародними організаціями у протидії та боротьбі з нелегальною міграцією, облаштування кордонів, приведення українського міграційного законодавства у відповідність до вимог міжнародних норм і принципів міграції, врегулювання інтенсивних потоків зовнішньої трудової міграції, соціального та правового захисту українських громадян, які працюють за кордоном, і попередження впливу інтелектуального потенціалу.

Висновки з даного дослідження. Зважаючи на усе вищезазначене, можемо зробити висновок, що під державним регулюванням трудової міграції варто розуміти системний моніторинг, розробку і застосування на національному, регіональному та міжнародному (глобальному) рівнях системи соціально-психологічних, інформаційних, адміністративних, організаційних, нормативно-правових, ринкових та суспільних механізмів з метою упорядкування процесів, обсягів, якісного складу та

інтенсивності переміщення осіб з метою працевлаштування з однієї країни в іншу, а також усіх можливих наслідків, що виникають у зв'язку з цим переміщенням, їх перебуванням, інтегруванням та працевлаштуванням в іншій країні, для досягнення економічної рівноваги та соціальної справедливості на світовому ринку праці. Тому вирішальна роль у регулюванні трудових міграційних процесів, як загалом в Україні, так і в її регіонах, належить управлінню соціально-економічними факторами, тобто такими умовами життя і трудової діяльності, які можуть змінюватися в результаті перерозподілу капітальних вкладень, фонду заробітної плати, суспільних форм споживання.

Таким чином, за нинішніх умов державне регулювання у міграційній сфері має передбачати систему правових, адміністративних, організаційно-фінансових заходів, а також інформаційне забезпечення урядовими структурами та громадськими організаціями і об'єднаннями упорядкування міграційного простору, ефективне використання безвізового режиму громадян України з країнами ЄС, регулювання міграційного руху населення з позицій національних пріоритетів, кількісного та якісного складу міграційних потоків, їх соціальної, демографічної та економічної структури. Режим та заходи міграційної політики держави мають досить ретельно відстежувати міграційні процеси, сучасні тенденції та явища, оперативно реагувати на зміни та контролювати їх з метою підпорядкування загальнонаціональним і регіональним інтересам, особистим потребам мігрантів та в цілому сприяти національній безпеці України.

Список використаної літератури:

1. *Мосьондз С.О.* Адміністративно-правові основи державної міграційної політики в Україні : навчальний посібник / *С.О. Мосьондз* ; Університет економіки і права «КРОК». – К. : Магістр-XXI сторіччя, 2005. – 208 с.
2. *Богиня Д.П.* Основи економіки праці / *Д.П. Богиня, О.А. Грішнова* – К. : Знання-Прес, 2002. – 313 с.
3. *Брич В.* Шляхи вдосконалення регулювання зовнішньої трудової міграції / *В.Брич, П.Шушпанов* // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 4. – С. 28–30.
4. *Бублій М.П.* Державне регулювання зовнішньої міграції робочої сили в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. управл. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / *М.П. Бублій*. – Харків, 2008. – 21 с.
5. Управління трудовим потенціалом : навч. посібник / *В.С. Васильченко, А.М. Гриненко, О.А. Грішнова, Л.П. Керб.* – К. : КНЕУ, 2005. – 403 с.
6. Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів 1977 р. // Офіційний вісник України. – 12.10.2007. – № 74. – С. 216. – Ст. 2788.
7. Конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей держав-учасниць Співдружності Держав [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_j82.
8. *Кузьмін О.С.* Основи менеджменту : підручник / *О.С. Кузьмін, О.Г. Мельник*. – К. : Академвидав, 2003. – 416 с.
9. *Латишина І.А.* Розвиток людського капіталу України у процесі євроінтеграції : монографія / *І.А. Латишина*. – Львів : Національний інститут стратегічних досліджень, 2008. – 330 с.
10. *Малиновська О.А.* Міграційна політика в Україні: формування, зміст, відповідність сучасним вимогам / *О.А. Малиновська* // Аналітична записка. – 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_Briefing_Series/PB_01_migration_2013_ukr.pdf.
11. *Мельниченко О.* Теоретичні засади регуляторного впливу держави на трудову міграцію / *О.Мельниченко* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2010-2/doc/3/06.pdf>.
12. *Осовська Г.В.* Управління трудовими ресурсами / *Г.В. Осовська, О.В. Крушельницька*. – К. : Кондор, 2003. – 223 с.
13. *Поліщук О.В.* Міжнародна організація праці (МОП) в системі міжнародного правового регулювання трудової міграції / *О.В. Поліщук* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/CCN/Pravo/4_polischukov.doc.htm.
14. Про працівників-мігрантів (переглянуто 1949 р.) : Конвенція № 97 Міжнародної організації праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uazakon.com/documents/date_bo/pg_gwgwxr.htm.
15. Про захист прав усіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей : Конвенція ООН від 18.12.1990 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_203.
16. Про ратифікацію Європейської конвенції про правовий статус трудящих-мігрантів : Закон України від 20.09.2006 р. // Відомості ВРУ. – 2007. – № 21. – С. 290.
17. Про ратифікацію Конвенції про правовий статус трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав : Закон України від 21.12.2011 // Відомості ВРУ. – 2012. – № 30. – Ст. 351.
18. Про зовнішню трудову міграцію : Закон України від 5.11.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwibvemv3q3JAhVK8XIKHQuDpYQFggpMAQ&url=http%3A%2F%2Fmlsp.kmu.gov.ua%2Fdocument%2F156169%2F1.doc&usq=AFQjCNHHx_WRdLTIIGA4JHw_EDnRxrWERQ&sig2=fdcvqrZ0htbXWU6fewPtQ&bvm=bv.108194040,d.bGQ.
19. Про Концепцію державної міграційної політики : Указ Президента України від 30.05.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/622/2011>.
20. Проект Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dmsu.gov.ua/images/files/nakazy/Strategia.pdf>.
21. Ринок праці. Методологічні пояснення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
22. *Сярова О.О.* Систематизація сутності людського, інтелектуального та інноваційного капіталів / *О.О. Сярова* // Механізм регулювання економіки. – 2008. – № 4. – Т. 2. – С. 233–238.

23. Glossary on Migration. – Geneva : International Organisation for Migration, 2004. – 38 p.
 24. Labor Force [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.TOTL.IN>.

References:

1. Mos'ondz, S.O. (2005), *Administratyvno-pravovi osnovy derzhavnoi mihratsijnoi polityky v Ukraini*, navchal'nyj posibnyk, Maistr-XXI storichchia, Kyiv, Ukraine, 208 p.
2. Bohynia, D.P. and Hrishnova, O.A. (2002), *Osnovy ekonomiky pratsi*, Znannia-Pres, Kyiv, Ukraine, 313 p.
3. Brych, V. and Shushpanov, P. (2010), «Ways to improve the regulation of external labor migration», *Ukraina: aspekty pratsi*, No. 4, pp. 28–30.
4. Bubl'ij, M.P. (2008), «State regulation of foreign labor migration in Ukraine», Abstract of the dissertation, Kharkiv, Ukraine, 21 p.
5. Vasy'l'chenko, V.S., Hrynenko, A.M., Hrishnova, O.A. and Kerb, L.P. (2005), *Upravlinnia trudovym potentsialom*, navch. posibnyk, KNEU, Kyiv, Ukraine, 403 p.
6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), «European Convention on Legal Status of Migrant Workers, 1977», *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, Vol. 74, art. 2788.
7. Legislation of Ukraine (2011), *Convention on the Legal Status of Migrant Workers and Members of Their Families*, [Online], available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_j82
8. Kuz'min, O.Ye. and Mel'nyk, O.G. (2003), *Osnovy menedzhmentu*, Akademvydav, Kyiv, Ukraine, 416 p.
9. Lapshyna, I.A. (2008), *Rozvytok liuds'koho kapitalu Ukrainy u protsesi ievrointehratsii*, Natsional'nyj instytut stratehichnykh doslidzhen', L'viv, Ukraine, 330 p.
10. Malynovs'ka, O.A. (2014), «Migration policy in Ukraine: formation, content, compliance with modern requirements», *Analitychna zapyska*, [Online], available at: http://www.ier.com.ua/files//publications/Policy_Briefing_Series/PB_01_migration_2013_ukr.pdf
11. Mel'nychenko, O. (2003), *Theoretical bases of the regulatory influence of the state on labor migration* [Online], available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2010-2/doc/3/06.pdf>
12. Osovs'ka, H.V. and Krushel'nyc'ka, O.V. (2003), *Upravlinnia trudovymy resursamy*, Kondor, Kyiv, Ukraine, 223 p.
13. Polischuk, O.V. (2009), *International Labor Organization (ILO) in the system of international legal regulation of labor migration*, [Online], available at: http://www.rusnauka.com/CCN/Pravo/4_polischukov.doc.htm
14. Informational and legal web portal (1949), *On Migrant Workers (Revised 1949)*, Convention No. 97 of the International Labor Organization, [Online], available at: http://www.uazakon.com/documents/date_bo/pg_gwgwxr.htm
15. Legislation of Ukraine (1990), *On the protection of the rights of all migrant workers and members of their families*, United Nations Convention of 18.12.1990, [Online], available at: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_203
16. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), «On ratification of the European Convention on the Legal Status of Migrant Workers», Law of Ukraine dated from September 20, 2006, *Vidomosti VRU*, No 21, P. 290.
17. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012), «On ratification of the Convention on the legal status of migrant workers and members of their families of States members of the Commonwealth of Independent States», Law of Ukraine dated from December 21, 2011, *Vidomosti VRU*, No. 30, art. 351.
18. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), *On external labor migration*, Law of Ukraine dated from November 5, 2015, [Online], available at: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwibvemv3q3JAhVK8XIKHQhuDpYQFggpMAQ&url=http%3A%2F%2Fmlsp.kmu.gov.ua%2Fdocument%2F156169%2F1.doc&usg=AFQjCNHx_WRdLTIIGA4JHw_EDnRrWERQ&sig2=fdcqvqrZ0htbXWU6fewPtQ&bvm=bv.108194040,d.bGQ
19. Legislation of Ukraine (2011), *On the Concept of State Migration Policy*, Decree of the President of Ukraine dated from May 30, 2011, [Online], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/622/2011>
20. State Migration Service of Ukraine (2015), *Draft Strategy of the State Migration Policy of Ukraine for the period up to 2025*, [Online], available at: <http://dmsu.gov.ua/images/files/nakazy/Strategia.pdf>
21. State Statistics Service of Ukraine (2019), *Labor market. Technical guidance*, [Online], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
22. Suiarova, O.O. (2008), «Systematization of human, intellectual and innovative capital essence», *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, No. 4, Vol. 2, pp. 233–238.
23. International Organization for Migration (2004), *Glossary on Migration*, Geneva, Switzerland, 38 p.
24. The World Bank (2018), *Labor force*, [Online], available at: <http://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.TOTL.IN>

Загурська-Антонюк Вікторія Францівна – кандидат політичних наук, доцент Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- механізми державного управління;
- державна політика.

Мошенський Сергій Захарович – доктор економічних наук, професор Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- механізми державного управління;
- державне регулювання економіки.

Стаття надійшла до редакції 03.01.2019.